

essencials d'aquella demostració; en aquest cas, per exemple, Llull l'explica remodelant el sil·logisme clàssic de «*Omne animal est substantia; omnis homo est animal; ergo omnis homo est substantia*». Així que la presentació de l'apartat 3 és esbiaixada, com també l'exemple de l'apartat 4, que desplega una prova pel grau superlatiu tan freqüent a la darrera etapa del pensament lul·lià (el correlatiu i el sil·logisme que s'hi troben són interpretacions de l'autor; no hi són al text original).

A. Bonner

10) Bellver, «Mirroring the Islamic Tradition of the Names of God in Christianity: Ramon Llull's *Cent Noms de Déu* as a Christian Qur'ān»

Les primeres pàgines de l'article de José Bellver recullen força referències de la literatura islàmica susceptibles d'haver influït directament o indirectament l'obra de Ramon Llull. Es tracta d'un breu estat de la qüestió ben fonamentat en la bibliografia de referència per a aquest tema. Després l'autor se centra en els *Cent noms de Déu*, obra sobre la qual també ofereix un breu estat de la qüestió, especialment sobre el problema de la datació, recordant aquells que l'han situat entre el 1285 a Roma [en relació amb l'*Art demostrativa* (1285-1289)] i el 1293 a Tunis [en relació amb el primer viatge a Tunis], inclosa la datació, ara més reconeguda, d'A. Bonner, que és el 1288 a Roma. El treball fixa l'atenció en alguns elements d'aquesta obra, que l'encaminaran a posicionar-se a favor d'haver estat composta el 1294: primerament, el reconeixement de l'Alcorà com un llibre amb *bell dictat*; en segon lloc, la presència del tema de tradició islàmica dels noms de Déu. Prenent ara l'argumentació de Robert Hughes a *SL* 41 (2001, 111-115), l'autor suggereix tenir en compte la composició de les obres de la *Tabula generalis* (1294), per veure que *Cent noms de Déu* podia haver estat escrit poc després del viatge a Tunis, i no abans, és a dir, a final de 1294. Abunda en la seva idea recordant que les referències a l'obra es donen a partir de 1295 (a el *Desconhort*, etc.), i situant-la en el context d'obres escrites en català i destinades al papa Celestí V (1294) –no al següent, Bonifaci VIII, al qual dedica obres en llatí (1295). L'autor insisteix en detalls de caire estilístic que, en la seva opinió, relacionarien certes expressions amb obres contemporànies de 1294. La conclusió està clarament expressada al final del treball (p. 298): «I suggest that *Cent noms de Déu* was composed at the Papal

Court in Naples before November 1294 after Llull returned from Tunis and while he was waiting to be received by Pope Celestine V».

Óscar de la Cruz Palma

13) Bordoy, «Ramón Llull y la condena parisina de 1277: Nuevas perspectivas para el estudio de la *Declaratio Raimundi per modum dialogi edita*»

En aquest article l'autor pretén demostrar que la *Declaratio Raimundi* no és, tal com normalment s'ha interpretat, un tractat contra l'averroisme llatí, sinó un escrit contra l'ús de la filosofia pagana per part dels autors cristians, en concret, l'expansió de l'aristotelisme entre els mestres de teologia. A partir d'aquesta interpretació de la *Declaratio Raimundi*, es pot veure més clarament la coherència de l'obra tant en relació amb el context intel·lectual del mateix Llull, com en relació amb els esdeveniments que se succeïren durant les dècades de 1280 i 1290, els quals introduïren noves problemàtiques que intensifiquen la suscitada per l'autonomia de la filosofia.

La *Declaratio Raimundi* és l'escrit més proper en el temps a la condemna parisina de 1277 que conté una defensa de la condemna dels 219 articles i està escrita per un autor proper al pensament d'Étienne Tempier.

Tenint en compte les consideracions anteriors, l'autor de l'article fa un recorregut per les interpretacions de la *Declaratio Raimundi* en base a un model hermenèutic que divideix el segle XIII en quatre etapes: les lluites contra l'aristotelisme d'inici de segle; la defensa de l'aristotelisme que té lloc a mitjan segle; la culminació de les discussions en les condemnes del tercer terç del segle, i un període final d'estabilitat. Des d'aquest model hi ha dos elements que adquireixen especial importància: a) la unificació de les condemnes de 1270 i 1277 (la segona es defineix com el final d'una època); i b) l'aparició d'una nova crisi entre Església i Universitat que es concretaria en la dècada de 1290, període considerat habitualment com un moment d'estabilitat.

Per altra banda, la identificació de la *Declaratio Raimundi* com una obra orientada a la lluita contra l'averroisme és el resultat d'un procés històric que ha anat associat amb l'oposició de determinades proposicions relacionades, a la vegada, amb l'absorció llatina del pensament